

Asia: VN/3071/2020

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle julkisen hallinnon automaattista päätöksentekoa koskevaksi lainsäädännöksi

Esitysluonnoksen kokonaisuutta koskevat kysymykset

Yleiset huomiot automaattista päätöksentekoa koskevasta sääntelykokonaisuudesta

Porin kaupunginhallitus päätti kokouksessaan 2.5.2022 antaa oikeusministeriölle julkisen hallinnon automaattista päätöksentekoa koskevasta lainsäädännöstä talous- ja hallintoyksikön hallintopäällikön ja ICT-yksikön päällikön yhteisen valmistelun mukaisen lausunnon.

Talous- ja hallintoyksikön hallintopäällikön lausunto

Talous- ja hallintoyksikön hallintopalveluiden päätöksenteon näkökulmasta lausun seuraavaa:

Pidän esitystä yleisesti hyvänä, koska se täyttää lainsäädännössä olevaa aukkoa, joka osaltaan on vaikuttanut kansalaisten oikeusturvaan ja viranomaisen velvoitteiden määrittelyyn.

Esityksestä on ensilukemalla vaikeaa saada yksiselitteistä kuvaa, mihin automaattista päätöksentekoa voidaan lopulta soveltaa. Tämä vaatii viranomaiselta perusteellista ja yksityiskohtaista harkintaa siitä, onko automaattinen päätöksenteko milloinkin otettavissa käyttöön.

Lakiesityksen vaatimukset käsittelysäännöistä, testauksista, varmuuksista ja dokumentaatiosta sekä viranomaisen vastuista varmasti osaltaan vaikuttavat siihen, miten innokkaasti viranomaiset ottavat automaattista päätöksentekoa käyttöön, kun sen käyttöönotto ei lain mukaan ole pakollista, vaan sääntely on mahdollistavaa. Oletettavaa on, että käyttöönotto tulee olemaan myös kallista lakiesityksen vaatimusten takia. Toisaalta kun kyse on kansalaisten oikeusturvasta, ei sääntely voi olla löyhempää.

Porin kaupungin käytössä oleva pääasianhallintajärjestelmä ei mahdollista tällä hetkellä automaattisen päätöksenteon käyttöönottoa, koska taustalle ei ole mahdollista määritellä käsittelysääntöjä, joihin automaattinen päätöksenteko perustuu. Toimialoilla käytössä olevien erillisjärjestelmien mahdollisuuksia tulee selvittää.

Käyttöönottopäätöksen tekemisessä esittelijää koskeva lakiesityksen osuus on sekava. Onko tarkoitus muuttaa kuntalain mukaista esittelijää koskevaa lainsäädäntöä tämän yksittäisen asian osalta?

Häiriötilanteista tiedottamista koskevaa sääntelyä sekä tiedottamista automaattisen päätöksenteon käyttöönotosta ylipäänsä on pidettävä kannatettavana. Lisäksi tiedonhallintalautakunnan roolia koskeva sääntely on selkeää.

Lainsäädäntö osaltaan vaikeuttaa chatbotien käyttöönottoa, mutta selkeyttää niiden muodostamia viranomaisen velvoitteita ja kansalaisen oikeuksia.

Yleisesti voidaan todeta, että lakiesitys tuo tietojärjestelmien kehittämiseen huomioitavaksi kansalaisten oikeusturvan ja hallintoa koskevan lainsäädännön aikaisempaa paremmin

ICT-yksikön lausunto

Kiitämme mahdollisuudesta lausua tässä asiassa.

Yleiset huomiot automaattista päätöksentekoa koskevasta sääntelykokonaisuudesta:

Luonnos on erittäin laaja ja seikkaperäinen sekä hyvä kokonaisuus. Lisäksi on erittäin hienoa, että digitaalisuuteen kiinnitetään huomiota lainsäädännön kautta. Digitalisaatio sisältäen robotiikan, tekoälyn, chatbotit ja automaation eri tavat ovat tulleet nopeasti arkipäivää myös julkisen puolen organisaatioissa ja tätä kehitystä tukee etenkin tarve pystyä kehittämään prosesseja sekä käyttää henkilöstöresursseja tehokkaasti. Edellä mainittujen järjestelmien kehityksen vauhti on kiihtynyt ja uusia ratkaisuja tulee entistä tiheämpää tahtia. Tätä kehitystä silmällä pitäen lausuttava lainsäädäntö on erittäin tarpeellinen ja se linjaa asioita.

Lisäksi on erittäin hyvä, että jatkossa palvelun käyttäjä tai päätöksen saaja tietää automaattisesta päätöksenteosta ja sen käyttämisestä palveluissa sekä asiakirjat pitää olla selkeitä. Tämä lisää avoimuutta, oikeusturvaa ja on hyvää hallintoa, jotka ovat erittäin tärkeitä näkökulmia julkisen puolen toiminnassa. Lainsäädännön valmistelumateriaalissa on myös erinomaisesti otettu kantaa häiriötilanteiden hallintaan ja etenkin viestintään näistä palvelun käyttäjille, jotta palveluiden käyttäjät voivat luottaa palveluiden toimivuuteen.

Automaattinen päätöksenteko mahdollistaa myös paremmin tasalaatuisen päätöksenteon niissä palveluissa ja päätöksissä, joissa ei tarvita harkintaa vaan perustuvat ennalta sovittuihin raja-arvoihin ja näin ollen automaattista päätöksentekoa voidaan käyttää. Valmistellussa lainsäädännössä on esille, että yhdenvertaisuusperiaate voidaan turvata perustamalla automaattinen päätöksenteko objektiivisiin, soveltuvan lainsäädännön perusteella muodostettuihin sääntöihin.

Tarkasteltaessa lainsäädäntöä digitaalisuuden ja automaattisen päätöksenteon näkökulmasta niin kokonaisuus on kuitenkin myös erittäin raskas ja sisältää erittäin paljon yksityiskohtia. Digitaalisuuden kokonaisuudet voivat olla jonkun prosessin kokonaisuuden päätöksenteon autosoimista tai vastaavasti jonkun pienen kokonaisuuden autosoiminen tai chattibotin käyttämistä asiakkaiden palvelemisessa. Tästä näkökulmasta katsoen esitetty lainsäädäntö on raskas ja voi nostaa kynnystä digitalisoida palveluja jatkossa sekä nostaa kustannuksia. Yhtenä esimerkkinä on kohdistaa virkavastuu julkisen organisaation työntekijöiden lisäksi tietojärjestelmätoimittajiin. Edellä mainitut vastuasiat pitää hoitaa sopimusteknisin asioin, eikä näitä tule sisällyttää lainsäädäntöön.

Esitetty kokonaisuus sisältää myös paljon lainsäädännöllistä päällekkäisyyttä, kuten esimerkiksi kuntalaki, hallintolaki ja tiedonhallintalaki.

Huomiot ehdotetun sääntelyn suhteesta hallinnon lainalaisuuteen, hyvään hallintoon ja avoimuuteen sekä virkavastuuseen

-

Kysymykset vaikutusarvioinnista

- Miten arvioitte ehdotuksen ja siihen sisältyvien vaatimusten vaikuttavan päätöksenteon automatisoinnin kehittämiseen ja käyttöönottoon tulevaisuudessa? Mitä hyötyjä ja mitä haittoja ehdotuksella olisi tulevan kehittämisen ja automaation hyödyntämisen osalta?

- Onko ehdotetuilla muutoksilla vaikutuksia, joita esityksessä ei ole tunnistettu ja jotka eivät liity jäljempänä esitettyihin kysymyksiin?

-

Laki hallintolain muuttamisesta

Yleiset huomiot hallintolain 8 b luvusta

-

Huomiot automaattisen ratkaisemisen määritelmästä (53 e §:n 1 momentti)

-

Huomiot automaattisesti ratkaistavien asioiden käyttöalasta ja rajauksesta (53 e §:n 2-4 momentti)

-

Huomiot automaattisen ratkaisemisen oikeussuojaedellytyksestä (53 f §)

-

Huomiot automaattisesta ratkaisemisesta ilmoittamisesta (53 g §)

-

Muut hallintolakia koskevat huomiot

-

Laki tiedonhallintalain muuttamisesta

Yleiset huomiot tiedonhallintalain 6 a luvusta

-

Yleiset huomiot tiedonhallintalain 13 a §:stä

-

Kysymykset vaikutusarvioinnista

- Jos organisaatiollanne on jo käytössä automatisoituja päätöksentekoprosesseja: Onko ehdotuksen vaikutukset olemassa oleviin automatisoituihin päätöksentekoprosesseihin arvioitu osaltanne riittävästi? Puuttuuko arvioinnista joitain keskeisiä näkökulmia? Onko muutoksen edellyttämät resurssitarpeet arvioitu oikeasuuntaisesti?

- Jos organisaatiollanne on jo käytössä automatisoituja päätöksentekoprosesseja: Jos käytössä olevasta automaattisesta päätöksenteosta jouduttaisiin luopumaan, millaisia resursseja nykyisten käsittelyvolyymien ja -aikojen säilyttäminen ilman automatisointia edellyttäisi?

- Onko tiedonhallintalakiin ehdotetun 13 a §:n vaikutukset arvioitu osaltanne riittävästi? Puuttuuko arvioinnista joitain keskeisiä näkökulmia? Onko muutoksen edellyttämät resurssitarpeet arvioitu oikeasuuntaisesti?

-

Laki digipalvelulain muuttamisesta

Yleiset huomiot digipalvelulain 6 a §:stä

-

Kysymykset vaikutusarvioinnista

- Onko digipalvelulakiin ehdotetun 6 a §:n vaikutukset arvioitu osaltanne riittävästi? Puuttuuko arvioinnista joitain keskeisiä näkökulmia? Onko muutoksen edellyttämät resurssitarpeet arvioitu oikeasuuntaisesti?

- Miten arvioitte digipalvelulakiin ehdotetun 6 a §:n ja siihen sisältyvien vaatimusten vaikuttavan palveluautomaation kehittämiseen ja käyttöönottoon tulevaisuudessa? Mitä hyötyjä ja mitä haittoja ehdotuksella olisi tulevan kehittämisen osalta?

-

Laki rikosasioiden tietosuojalain muuttamisesta

Huomiot 13 §:ään ehdotettavasta muutoksesta

-

Voimaantulo ja siirtymäsäännökset

Huomiot ehdotetusta voimaantulosta sekä siirtymäsäännöksistä

-

Jokelainen Johanna

Porin kaupunki - Porin kaupunginhallitus 2.5.2022 § 306